

3. Лебедева С. О. Соціально-психологічна адаптація дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі школи / С. О. Лебедева // Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови. – 2013. – Вип. 4 (2). – С. 218–228.

4. Поваляева М. А. Справочник логопеда / М. А. Поваляева. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 448 с.

5. Шпак В. П. Реабілітаційна педагогіка : навчальний посібник / В. П. Шпак. – Полтава : АСМІ, 2006. – 328 с.

Г. В. Сподинок

*студентка групи СП-31 психолого-природничого факультету
Рівненського державного гуманітарного університету
anna.spodyniuk.com@gmail.com*

*Науковий керівник –
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи
Рівненського державного гуманітарного університету
О. В. Оксенюк*

СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА СІМ'Ї ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Проблема адаптації й інтеграції дітей з особливими потребами та їхніх сімей у соціумі завжди була і залишається актуальною, оскільки такі сім'ї зазнають психологічного стресу, впадають у відчай, замикаються в собі, дізнаючись, що їхня дитина особлива. Це, однозначно, впливає і на стан та розвиток дитини в майбутньому, адже сім'я – це первинний інститут соціалізації дитини в соціумі. Тому робота соціального працівника, педагога та фахівців галузі психології і соціології досить важлива у вирішенні проблем функціонування особливих дітей у соціумі.

Теоретичну основу дослідження складають психолого-педагогічні положення про сім'ю з особливими дітьми як об'єкт соціально-педагогічної допомоги (І. Іванова, А. Колупаєва, Р. Кравченко, М. Радченко, В. Тарасун); про системні зміни освіти для дітей з особливими потребами, що сприятиме їх успішній інтеграції в суспільство (О. Ляшенко); про проблеми соціалізації дітей з інвалідністю (О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, Л. Міщик, В. Нікітіна).

Родини, у яких народжується дитина з певними психофізичними вадами, спочатку зустрічаються із психічними проблемами, згодом – фінансовими. Комплекс вини батьків перед дитиною за її “невдале” народження переростає у боязнь громадського осуду за “неповноцінного” члена громади, у страх ізоляції сім'ї.

Сім'ї, що мають дітей з порушеннями фізичного чи психічного розвитку, – це одна з найбільш уразливих груп населення. Труднощі, пов'язані з вихованням особливої дитини, зумовлюють якісні зміни в життєдіяльності сім'ї, дезадаптують сім'ю та, на жаль, часто призводять до сімейної кризи [1].

Узагальнений соціально-психологічний портрет батьків дітей з особливими потребами характеризується вираженою стурбованістю, високим рівнем тривожності, слабкістю, соціальною боязливістю, підозрлістю [1].

Більшою мірою переживають почуття провини матері: більше як у 70% матерів особливих дітей наявне амбівалентне ставлення до дитини, суперечливість якого проявляється в тому, що дитина одночасно розглядається і як об'єкт любові, і як джерело страждань (що стає причиною частих нападів роздратування у відношенні до дитини). Третина матерів відзначають, що поступово у них формується почуття сорому власної дитини, зумовлене недоброзичливим ставленням оточення [5]. Тому батькам необхідна кваліфікована психологічна допомога, яка б запобігла формуванню неадекватного ставлення до дитини, що ускладнює процес її психічного розвитку більше, ніж хвороба. Однак, прийняття хворої дитини залежить не стільки від характеру захворювання дитини, скільки від особливостей особистості матері та батька [2, с. 38].

Сімейний стрес може мати нетривкий чи хронічний характер, але завжди створює напруженість усередині сімейної групи, що порушує її стійкість. Соціальне нездоров'я такої родини вимагає додаткових видів соціальної роботи, спрямованих на допомогу батькам. Це соціальна реабілітація і соціальна інтеграція родини, тобто відновлення її соціального статусу [4].

Звідси, соціальна підтримка таких сімей — це вирішення цілого комплексу соціальних проблем, пов'язаних із допомогою особливій дитині та її сім'ї: з її виживанням, лікуванням, реабілітацією, освітою, соціальною адаптацією та інтеграцією у суспільство (інформаційною, культурною, трудовою і т.д.).

Підтримка соціального здоров'я родини особливої дитини вимагає додаткових форм соціально-педагогічної діяльності (крім супроводу й консультивання), спрямованих на допомогу батькам. Це соціальна реабілітація і соціальна інтеграція родини, тобто відновлення її соціального статусу [3].

До порушень адаптації особливих дітей найчастіше відносять “комплекс жертви”, який виражається в апатії, відмові від відповідальності за себе й інших, зниженні самооцінки, та “комплекс знедоленості”, для якого характерною є звичка розраховувати лише на самого себе [1].

Отже, систематична і системна допомога сім'ям, які виховують дітей з особливими потребами, є життєво необхідною. Запровадження комплексного підходу в наданні допомоги сім'ям з особливою дитиною дозволить гармонізувати міжособистісні, подружні, батьківсько-дитячі стосунки та цілісно подолати проблеми допомоги дитині з особливими потребами .

Соціально-педагогічна допомога сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами, — це завжди сімейно зорієнтована практика, що спрямована на соціалізацію дитини. Відповідно, основними принципами соціально-педагогічної роботи з такими родинami є єдність дій сім'ї і соціальних інститутів; активізація ролі батьків, їх навчання і включення у процес соціально-педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буковська О. О. Напрямки психологічної допомоги сім'ям, які виховують дитину з особливими потребами /О. О. Буковська //Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Психологічні науки. – 2013. Вип. 114. – С. 12- 16. –
Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2013_114_5.
2. Закон України №2402-III. “Про охорону дитинства” / Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №30. – 142 с.
3. Закусило О. Ю. Прикладні аспекти соціальної роботи із сім'ями, які мають дітей з особливими потребами / О.Ю. Закусило, Н. В. Ольхова-Марчук // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук.пр. – К., 2009. – №6(8). – С .76-82.
- 4.Ревть А. Інноваційний досвід соціально-реабілітаційної роботи з дітьми-інвалідами та їх батьками в Україні/А. Ревть // Людинознавчі студії. Педагогіка.– 2015. – Вип. 1(33). -- С. 169-175 – Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_1\(33\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_1(33)_22).
5. Царькова О. В. Особливості допомоги батькам, які виховують дітей з особливими потребами / О. В. Царькова // Проблеми сучасної психології. – 2014. – Вип. 23. - С. 687- 697. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2014_23_62.

Т. А. Стасюк

*магістрант I курсу спеціальності «Соціальна робота»
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
tanya199542@gmail.com*

*Науковий керівник –
кандидат педагогічних наук, доцент
С.М. Калаур*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ КОНФЛІКТІВ: ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ

Конфлікти існують так довго, як існує людське суспільство. Багато з чим люди навчилися справлятися, проте ще й нині не навчилися жити без конфліктів. «На порозі ХХІ ст. адаптивність людей стала майже безмежною. Одне, з чим людина і людство не можуть справитися – це з самим собою, зі своєю могутністю, яка далеко не завжди використовується раціонально, а нерідко, вільно або невільно, нею зловживає, повертаючи проти себе. Наслідок – конфлікти різного масштабу, значущості і властивостей. Конфлікт – це стимул і гальмо прогресу, розвиток і деградація, добро і зло. Ейнштейн писав, що природа складна, але не зловмисна. Природа конфлікту інша: сторони, що конфліктують, можуть бути зловмисними,